

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор Національної
академії внутрішніх справ
доктор юридичних наук,
професор

Руслан СЕРБИН

ВИСНОВОК

Національної академії внутрішніх справ про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Скриник Мирослави Віталіївни «Відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю за законодавством України та країн Європейського Союзу», поданої на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», затвердженої Вченою радою Національної академії внутрішніх справ від справ 28 грудня 2021 року (протокол № 23).

ВИТЯГ

з протоколу розширеного засідання кафедри цивільного права навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ від 30 січня 2025 року

Присутні:

доктор юридичних наук, професор Тарасенко О.С., доктор юридичних наук, професор Тихонова О.В.; доктор філософії, доцент Калінюк А.Л. (голова засідання); кандидат юридичних наук, професор Мироненко В.П. (науковий керівник); кандидат юридичних наук, професор Гопанчук В.С.; кандидат юридичних наук, доцент Мазур В.В. (рецензент); кандидат юридичних наук, доцент Герасимчук Л.В.; кандидат юридичних наук Веренкіотова О.В.; кандидат юридичних наук, Задорожна А.П.; кандидат юридичних наук, доцент Якимець О.І.; кандидат юридичних наук, доцент Бобко В.Г.; кандидат юридичних наук, доцент Петровський А.В.; кандидат юридичних наук, доцент Кирдан Б.В. (рецензент); кандидат юридичних наук, доцент Куцик К.В.; кандидат юридичних наук, доцент Шаповал Л.І., доктор філософії Полішко Н.Л.; кандидат юридичних наук Кашперський Р.В.; кандидат юридичних наук Бондар С.В.; здобувач ступеня доктора філософії Скриник М.В.

З присутніх – 2 доктори юридичних наук та 16 кандидатів юридичних наук – фахівців за профілем поданої на розгляд дисертації.

Порядок денний:

Обговорення дисертаційного дослідження Скриник Мирослави Віталіївни - «Відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю за законодавством України та країн Європейського Союзу», поданого на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», щодо його рекомендації до розгляду та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

Слухали:

Доповідь здобувача ступеня доктора філософії Скриник Мирослави Віталіївни щодо дисертації «Відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю за законодавством України та країн Європейського Союзу», поданої на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 «Право».

Актуальність теми дисертаційного дослідження пов'язана з тим, що реальні сьогодення як ніколи актуалізують норму Конституції України про те, що людина, її життя та здоров'я, безпека є найвищою соціальною цінністю (ст. 3).

Нині наша держава зіштовхнулася з величезними загрозами, найсуттєвішою серед яких є втрата людського ресурсу: внаслідок війни змарновано тисячі життів, як і з числа військових, так і з числа цивільних; не меншою є кількість осіб, які втратили своє фізичне здоров'я у зв'язку з каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я.

Проте, навіть у мирні часи в світі в цілому, та й в окремо взятій країні, фіксується певна кількість випадків нанесення шкоди каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я чи смертю у зв'язку із вчиненням щодо особи протиправної поведінки з боку інших осіб; виконання службових чи трудових обов'язків та інших факторів, що можуть спричинити шкоду життю чи здоров'ю особи. До прикладу, за оцінками Міжнародної організації праці, щорічно у світі з причин, пов'язаних з роботою, помирає понад 2,3 млн. осіб, з яких 350 тис. гинуть у результаті нещасних випадків і майже 2 млн. – через професійні захворювання. За деякими даними щорічно на виробництві в Україні травмується близько 120 тис. осіб, з яких 2,5 тис. гине, більше 10 тис. осіб отримують професійні захворювання. Показники рівня смертності (при виконанні трудових обов'язків) в Україні вище у 4,5 рази ніж в Естонії, у 5 разів ніж у Франції, у 12 разів вище ніж у Швеції, у 22 рази ніж у Великобританії.

За даними Національної поліції України при виконанні службових обов'язків за роки незалежності України загинуло 1 671 працівників органів внутрішніх справ. У період з 2017 по 2024 рік (станом на серпень 2024) загинуло 69 поліцейських. І, зрештою, за статистичними звітами суддівської влади в Україні щороку реєструється більше 300 тис. осіб, яким завдано шкоду завдано каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю.

Конституційний обов'язок держави з відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю особи, в тому числі під час виконання нею своїх трудових, професійних обов'язків, може здійснюватися в різноманітних юридичних формах. Аналіз вітчизняного законодавства, а також законодавства окремих країн Європейського Союзу, дозволив нам виділити,

принаймні чотири такі форми: перша – у формі обов’язкового державного страхування життя та здоров’я, встановленого з метою забезпечення соціальних інтересів осіб та держави (Закон України «Про страхування»; «Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування»); друга – у формі цивільно-правового (деліктного) відшкодування шкоди, завданої життю чи здоров’ю особи під час виконання своїх трудових обов’язків (Цивільний кодекс України; Кодекс законів про працю України», Закон України «Про охорону праці»); третя – у формі надання одноразової допомоги за шкоду, завдану каліцтвом, іншим ушкодженням здоров’я або смертю під час виконання службових обов’язків (в умовах професійного ризику) (Закони України «Про Національну поліцію»; «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду»; «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про державний захист працівників суду та правоохоронних органів); четверта – у формі відшкодування шкоди (компенсації майнової та моральної шкоди) членам сім’ї потерпілого, які перебували на його утриманні (Цивільний кодекс України; Закон України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей»), Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту».

Правові норми щодо відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров’я або смертю особи, мають, окрім правового, ще й важливе соціальне та економічне значення. У відповідних випадках вони слугують захистом прав та інтересів осіб, здоров’ю яких безпосередньо завдано шкоди; а при завданні смерті потерпілого – права та інтереси осіб, які перебували на його утриманні.

Досліджуючи загальнотеоретичні аспекти відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров’я або смертю, не можна сказати, що цій проблематиці приділялась недостатня увага. Навпаки, впродовж останніх двадцяти років інститут відшкодування шкоди загалом, перебуває у стані активної наукової розробки. Це зумовлено, як складністю названого цивільно-правового інституту, так і важливістю його належного функціонування в загальній системі цивільного, в тому числі деліктного права, а також для ефективного захисту порушених шляхом здійснення відповідного відшкодування (компенсації) прав фізичних осіб на життя та здоров’я.

Особливого значення для дослідження цивільно-правового регулювання відносин, пов’язаних із відшкодуванням шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров’я або смертю мали праці сучасних українських учених: О. О. Бандурки, І. А. Бірюкова, В. І. Борисової, Ю. С. Борисової, Л. М. Баранової, В. В. Васильєва, А. Б. Гриняка, О. В. Гришук, С. Д. Гринько, О. В. Дзери, І. О. Дзери, А. С. Довгерта, І. М. Забари, А. І. Дрішлюка, Т. С. Ківалової, І. А. Коваленко, В. М. Коссака, Н. С. Кузнецової, І. С. Канзафарової, В. В. Луця, О. О. Лов’яка, Р. А. Майданика, О. О. Отраднової, В. П. Паліюка, В. М. Парасюка, Д. Ф. Плачкова, В. Д. Примака, П. М. Рабіновича, З. В. Ромовської, Р. О. Стефанчука, Н. О. Саніахметової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, С. Є. Сиротенка,

В. Д. Чернадчука, С. І. Шимон, Я. М. Шевченко, Є. О. Харитонova,
В. Л. Яроцький та б.ін.

Для ґрунтовного вивчення питання, в першу чергу було опрацьовано значний масив дисертаційних досліджень, які проводились в Україні в період оновлення те рекодифікації цивілістичного законодавства та предметом яких було відшкодування завданої шкоди. Серед дисертаційних досліджень, слід назвати роботи таких науковців, як: Д. С. Шапошніков «Відшкодування шкоди, завданої здоров'ю та життю особи, яка без відповідних повноважень рятувала майно іншої особи»; М. М. Фролов «Відшкодування шкоди, завданої органами внутрішніх справ»; С. Я. Ременяк «Відшкодування школи, завданої малолітніми особами за цивільним законодавством України»; Д. Ф. Плачков «Відшкодування шкоди фізичній особі, які потерпіла від злочину за цивільним законодавством»; Ю. І. Галушка «Відшкодування шкоди, завданої рішеннями, діями чи бездіяльністю органів дізнання і досудового слідства за цивільним законодавством України»; Г. Я. Оверко «Відшкодування моральної шкоди, заподіяної при наданні медичних послуг»; О. А. Волков «Зобов'язання відшкодування шкоди, завданої в стані крайньої необхідності»; В. В. Васильєв «Правове регулювання відшкодування шкоди, завданої злочином»; В. Д. Примак «Теоретичні проблеми відшкодування моральної шкоди на засадах справедливості, розумності й добросовісності у цивільному праві України»; О. С. Онищенко «Відшкодування моральної шкоди в деліктних зобов'язаннях»; В. В. Гаєвий «Правове регулювання моральної шкоди, завданої суб'єктами трудових відносин»; А. М. Мул «Відшкодування шкоди, завданої внаслідок надзвичайних ситуацій»; О. П. Сорока «Відшкодування моральної шкоди внаслідок нещасних випадків та професійних захворювань на виробництві».

Як бачимо, у здійснюваних дисертаційних дослідженнях розглядалися питання, пов'язані із відшкодуванням як майнової, так і моральної шкоди. Однак, багато питань відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю залишаються мало розробленими і вимагають уваги як науковців, так і практиків. Актуальними залишаються питання визначення реального механізму компенсації шкоди, зокрема у випадках завдання шкоди каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я у кримінальних правопорушеннях; відшкодування шкоди потерпілому (малолітній, неповнолітній особі), пов'язану із втратою або зменшенням його працездатності; визначення розміру відшкодування, якщо йдеться про втрату працездатності малолітньою, неповнолітньою особами, встановлення розмірів моральної шкоди та б. ін.

Крім того, обрана проблематика актуалізується у зв'язку із розробкою законопроекту про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо забезпечення прав осіб на відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю та внесення змін, відповідно до яких позовна давність не буде поширюватися на вимоги про відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю потерпілого.

Беручи до уваги вищезазначене, розроблення теоретичних основ відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я та смертю за законодавством України та національним законодавством

Європейського Союзу, а також вироблення на цій підставі науково обґрунтованих пропозицій, спрямованих на оптимізацію цивільного законодавства України, його наближення до міжнародних, і в першу чергу – європейських вимог та стандартів, є актуальним і перспективним напрямом наукового пошуку.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Роботу спрямовано на реалізацію основних положень Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2025 роки, Стратегії розвитку України до 2030 року, основних положень Концепції розвитку охорони психічного здоров'я в Україні на період до 2030 року, Стратегії розвитку наукових досліджень Національної академії правових наук України на 2021–2025, а також передбачено річними планами науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт Національної академії внутрішніх справ на 2021–2025 р.р.

Тему дисертаційного дослідження затверджено Вченою радою Національної академії внутрішніх справ (протокол № 23 від 28 грудня 2021 року).

Мета дисертаційного дослідження полягає у формуванні теоретичної концепції цивільно-правового регулювання відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю особи за цивільним законодавством України та законодавством Європейського Союзу, а також у розробці на цій основі науково-теоретичних рекомендацій, спрямованих на оптимізацію цивільного та інших суміжних галузей права у цій сфері.

Для досягнення мети дослідження поставлені наступні *завдання*:

1) проаналізувати стан наукової розробки та методологію дослідження відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю особи за цивільним законодавством України та країн Європейського Союзу;

2) визначити засадничі положення правового регулювання відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю особи за цивільним законодавством України та країн Європейського Союзу;

3) здійснити порівняльно-правовий аналіз легальних, доктринальних та практичних аспектів відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю особи в українському законодавстві та національних законодавствах країн Європейського Союзу;

4) окреслити загальні умови цивільно-правової відповідальності за шкоду, завдану каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю, визначені національним законодавством України та країн Європейського Союзу;

5) виокремити деліктні зобов'язання з відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю, в яких окрім правила про генеральний делікт застосовуються і інші - спеціальні умови, передбачені галузевими нормативно-правовими актами;

6) встановити коло суб'єктів права вимоги та зобов'язаних суб'єктів, особливості механізму призначення, нарахування, способів та розміру відшкодування шкоди, завданої особі каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю за національним законодавством України та країн Європейського Союзу;

7) розкрити особливості відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю особи у випадку вчинення щодо неї кримінального правопорушення за законодавством України та країн Європейського Союзу;

8) з'ясувати специфіку відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю малолітньої та неповнолітньої особи за вітчизняним законодавством та національними законодавствами країн Європейського Союзу;

9) розглянути сутність вітчизняних та європейських законодавчих і наукових підходів щодо визнання поняття і підстав відшкодування шкоди, завданої особі каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю під час виконання своїх трудових обов'язків;

10) дослідити понятійно-категоріальний апарат окремих видів зобов'язань з відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю під час виконання професійних, службових, трудових обов'язків або у стані виробничого чи професійного ризику;

11) виділити ключові аспекти визначення розміру моральної шкоди та порядку її призначення у деліктах, пов'язаних із відшкодуванням шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю за законодавством України та країн Європейського Союзу;

12) розкрити специфіку виникнення та зміст зобов'язання щодо відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я, смертю поліцейського під час виконання ним професійних обов'язків чи службово-бойових завдань;

13) виробити пропозиції щодо оптимізації вітчизняного законодавства у сфері відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю особи з метою підвищення ефективності захисту прав особи та його приведення у відповідність до європейських та міжнародних вимог та стандартів.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертаційна робота є першим в Україні комплексним дослідженням, в якому відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю в цивільному законодавстві України та країн ЄС розкрито шляхом аналізу законодавства та практики його застосування в Україні та країнах Європейського Союзу, зокрема за принципом наслідків, які настали — каліцтво, інше ушкодження здоров'я, смерть.

У результаті проведеного дослідження сформульовано та обґрунтовано, а також додатково аргументовано низку наукових положень і висновків, які виносяться на захист, зокрема:

вперше:

аргументовано необхідність здійснення попередніх виплат потерпілому за шкоду, завдану каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я, що дозволить забезпечити йому фінансову підтримку на період лікування та (або) реабілітації. Ці виплати можуть бути призначені за таких умов: особа, якій завдано шкоди, в порядку, встановленому законом, визнана потерпілою; стан здоров'я потерпілого вимагає невідкладного медичного втручання; матеріальний стан потерпілого не

дозволяє здійснити оплату наданих або тих, що будуть надаватися медичних послуг; попередні виплати будуть зараховані в загальну суму визначеного судом розміру відшкодування шкоди; розмір виплат, визначених судом здійснюватиметься за рахунок коштів Державного бюджету (щодо зайнятих осіб – за рахунок Пенсійного Фонду України); за необхідності контроль за рухом коштів може бути покладено на органи управління праці та соціального захисту населення, територіальні відділи Державної виконавчої служби, приватного виконавця;

доведено, що розмір відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням, смертю малолітньої, неповнолітньої передбачає не лише реальні збитки (витрати на лікування, додатковий (постійний) догляд тощо) та упущену вигоду (дохід, який малолітня/неповнолітня особа могла отримати), а і, у разі потреби: вартість індивідуальних засобів реабілітації; складнощі суспільної та соціальної інтеграції; грошову ренту, якщо після спливу терміну непрацездатності, потерпілий, працює, отримує винагороду за роботу, докладаючи до цього значних зусиль чи підвищених фізичних навантажень;

доведено, необхідність удосконалення законодавства у сфері відшкодування шкоди з особливим суб'єктом – боржником шляхом закріплення у спеціальному законодавстві понять «професійна діяльність», «службова діяльність», «службово-бойова діяльність». При цьому під поняттям «професійна діяльність» необхідно розуміти особисті якості працівника (психологічні, фізіологічні, індивідуально-типологічні), ступінь володіння спеціальними знаннями, рівень кваліфікації за обраним фахом. Поняття «службова діяльність» поліцейського є більш ширшим, тому під ним пропонується розуміти діяльність, спрямовану на забезпечення реалізації державної політики у сфері забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони прав та інтересів людини, суспільства, держави шляхом виконання поліцейським завдань виключно у сфері надання поліцейських послуг, визначених законом. Під виконанням «службово-бойової діяльності» необхідно розуміти виконання поліцейськими окремих завдань та спеціальних операцій в умовах надзвичайного чи воєнного стану, спільно з підрозділами військового спрямування, в яких виконання бойових завдань є основною сферою їхньої компетенції;

обґрунтовано, що при визначенні розміру відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'ю або смертю працівника, необхідно враховувати не лише небезпечні ситуації, що виникають (можуть виникнути) в ході виконання трудових обов'язків, а й інші виняткові ситуації або нестандартні умови праці. Винятковими ситуаціями слід вважати: залучення до виконання робіт працівників, які проходять практику або стажування; простої; вимушену зупинку виробничого процесу під час надзвичайних подій техногенного та природного характеру, в тому числі під час повітряної тривоги; зміни у технологічному процесі виконання робіт; ремонт або обслуговування виробничого обладнання під час виконання певного виду робіт тощо. Нестандартними слід вважати умови праці, пов'язані з виконанням дистанційної та (або) надомної роботи;

визначено дуалістичну правову природу зобов'язання відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю поліцейського як такого, що має комплексний характер, оскільки відносини, при здійсненні яких було завдано шкоди є – публічно-правовими, а обов'язок відшкодувати завдану шкоду є цивільно-правовим, що не позбавляє потерпілого (інших, визначених законом осіб) у разі отримання одноразової (соціальної) допомоги, права на звернення до суду з вимогою про відшкодування майнової та моральної шкоди, завданої здоров'ю чи життю поліцейського при виконанні службових обов'язків;

визначено, що цивільне законодавство України та країн Європейського Союзу виділяє окрему категорію деліктів – «спеціальні делікти», базовими елементами яких є: правовий статус потерпілого та заподіювача шкоди; вид здійснюваної діяльності та наявність певних обов'язків (трудових, службових тощо); законодавство, яке застосовується при регулюванні відносин, що виникли;
удосконалено:

обґрунтування того, що завдання шкоди каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю пов'язується із наявністю деяких ризиків, зокрема технологічним (виробничим) і професійним (службовим). Технологічним є ризик, що містить високу вірогідність відмови технічних пристроїв з наслідками певного рівня за визначений період функціонування небезпечного виробничого об'єкта і не може бути підставою для звільнення від відповідальності за завдану шкоду; професійним є ризик, який пов'язаний із професійною діяльністю людини. Якщо буде доведено, що працівник діяв в умовах професійного ризику – це буде підставою звільнення його від обов'язку відшкодувати завдану шкоду;

наукове положення відповідно до якого компенсація державою шкоди, завданої особі кримінальним правопорушенням не є формою цивільно-правової відповідальності, і повинна розглядатися як виконання державою соціальної функції щодо створення допоміжних, максимально дієвих механізмів усунення негативних для особи наслідків;

науковий погляд, що ознаками цивільно-правової відповідальності за шкоду, завдану каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю особи, яка рятувала життя чи здоров'я іншої особи без відповідних повноважень є: врегулювання нормами цивільного (зобов'язального) права; досягнення позитивного результату не є обов'язковою умовою відшкодування завданої шкоди; завдана шкода має невід'ємний зв'язок з особою, яка здійснювала дії, спрямовані на рятування життя та здоров'я іншої особи; такі дії не є професійними обов'язками того, хто рятує і їх здійснення відбувається поза межами його службових повноважень;

наукове судження, згідно із яким завдання шкоди каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю особі під час виконання трудових функцій, слід вважати різновидом договірних відносин, в основі яких лежить укладення трудового договору (контракту), і на які поширюються дія норм цивільного законодавства про відшкодування майнової та моральної шкоди;

дістало подальший розвиток:

науковий підхід, змістом якого є впровадження у вітчизняну судову практику діючої в окремих країнах Європейського Союзу тарифної моделі (таблиці «болю»; таблиці відшкодування шкоди) встановлення розміру грошової компенсації, за шкоду, завдану каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я, або смертю, сума якої залежить від тривалості фізичних чи душевних страждань та їх наслідків, що звільнить потерпілих від необхідності обґрунтовувати вказаний у позові розмір завданої моральної шкоди, а також сприятиме більш широкій дискреції судів при визначенні суми відшкодування, не відступаючи від завдань та основних засад цивільного судочинства;

наукове судження про те, що цивільний позов про відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю особи, пред'явлений у кримінальному процесі: сприяє забезпеченню відновлення в повному обсязі майнових прав та інтересів потерпілого; унеможливорює прийняття судом необ'єктивного рішення щодо захисту порушених суб'єктивних цивільних прав потерпілого; надає можливість звільнити підсудного, потерпілого, інших учасників судового процесу (свідки, експерти тощо) від потреби брати участь у судовому засіданні повторно;

наукова позиція, відповідно до якої створення та належне функціонування Фонду відшкодування шкоди, завданої потерпілому каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю від кримінального правопорушення, слугуватиме підвищенню соціальної захищеності людини та посилить авторитет держави. Джерелами фінансування фонду можуть бути: частина коштів, отриманих від реалізації конфіскованого майна; штрафи за адміністративні та кримінальні правопорушення; суми від спеціального мінімального податкового збору; суми, вилучених необґрунтованих активів, добровільні внески юридичних чи фізичних осіб.

За результатами дослідження запропоновано нові редакції, зміни та доповнення до чинного законодавства у сфері відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю, а саме: ст. 1161 ЦК України; ст. 1195 ЦК України; ст. 1196 ЦК України; ст. 1199 ЦУ України; ст. 97 Закону України «Про Національну поліцію».

Практичне значення отриманих результатів полягає у використанні та можливості використання розроблених пропозицій та висновків у: науково-дослідній роботі – під час проведення подальших наукових розвідок у сфері цивільного права; законотворчій діяльності – в процесі оптимізації цивільного й цивільного процесуального законодавства України та інших держав; правозастосовній діяльності – під час розгляду і вирішення цивільних справ, що виникають із правовідносин щодо відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю; освітньому процесі – при викладанні навчальних дисциплін «Цивільне право» та «Цивільний процес», а також при підготовці відповідних навчально-методичних матеріалів.

По завершенню доповіді Скриник М.В. присутніми були поставлені такі **запитання:**

Тарасенко О.С.: Підрозділ 1.1. у вас присвячений стану наукової розробки проблеми та методологія дослідження проблем відшкодування шкоди, завданої

каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я, смертю за законодавством України та країн Європейського Союзу. Які методи наукового пізнання використані Вами під час дослідження?

Відповідь: Дякую за питання. Дослідження питання відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я, смертю за законодавством України та країн Європейського Союзу, зумовило використання у процесі дослідження низки загальнонаукових, спеціальних та конкретно-наукових методів пізнання правових явищ. Зокрема, необхідно виділити такі методи: діалектичний, історико-правовий, компаративістики, юснатуралістичний, формально-логічний, герменевтичний, системного аналізу та ін. Основою дослідження стали метод системного аналізу, завдяки якому було здійснено оцінку вітчизняної та зарубіжної доктрини у сфері відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я, смертю а також метод компаративістики, за допомогою якого було вивчено та здійснено порівняльний аналіз галузевого законодавства та практики його застосування в Україні та деяких країнах Європейського Союзу щодо окремих питань поняття, порядку та способів відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю та сформульовані певні висновки, спрямовані на оптимізацію чинного національного законодавства в окресленій сфері. При здійсненні даного дисертаційного дослідження, серед інших, застосовувався метод аналізу та узагальнення судової практики. В ході роботи активно використовувалася судова практика, зокрема з питань відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю особи за законодавством України та деяких країн ЄС. Зокрема, було опрацьовано близько 70 судових рішень, прийнятих вітчизняними (українськими) судами, національними судами країн ЄС та рішення ЄСПЛ. Застосування цих методів у системному взаємозв'язку забезпечило виконання завдань дослідження та досягнення його мети.

Відповідь: Дякую за запитання! Аналіз стану наукової розробки проблем здійснення цивільного судочинства у справах щодо визначення місця проживання малолітньої дитини свідчить про те, що ця тематика глибоко і предметно не досліджувалася у науці сімейного та цивільного процесуального права. Серед проблем, які потребують розв'язання, слід виділити удосконалення процесуальних процедур, пов'язаних з вирішенням конфлікту між батьками щодо визначення місця проживання малолітньої дитини, розвиток механізмів захисту інтересів дітей у цих спорах з метою забезпечення їх належного виховання обома батьками, розвиток співпраці учасників справи, визначення варіантів (моделей) вирішення судом спору щодо визначення місця проживання малолітньої дитини.

Бобко В.Г.: Шановна Мирослава Віталіївна, чи використовувались Вами окремі підходи до дослідження головного принципу деліктного права – принцип генерального делікту. Якщо так, то які саме?

Відповідь: Дякую за запитання. Аналіз цивілістичних досліджень щодо складу цивільного правопорушення дозволяє виокремити два основні напрями його тлумачення: загальнотеоретичний (певною мірою публічно-правовий за своїм характером) і цивілістичний (приватно-правовий).

Для першого з названих підходів характерним є включення до складу правопорушення таких чотирьох елементів: об'єкт (суспільні відносини, права та

законні інтереси суб'єктів цих відносин, які порушуються в результаті неправомірної поведінки порушника); суб'єкт (фізична або юридична особа, яка вчинила неправомірні дії або неправомірно не вчиняла дії, котрі мала вчинити, і яка наділена деліктоздатністю); об'єктивна сторона (сукупність зовнішніх ознак, що характеризують правопорушення і охоплюють: неправомірну поведінку, яка виражається в неправомірних діях чи бездіяльності; шкідливі наслідки; причинно-наслідковий зв'язок між неправомірною поведінкою і шкідливим результатом); суб'єктивна сторона (сукупність ознак, що характеризують вольові процеси порушника, які виражаються у ставленні порушника до його неправомірних дій та бездіяльності, спонукання до неправомірної поведінки, кінцева мета правопорушення, тобто вина, мотив і мета).

Традиційний цивільно-правовий підхід до визначення складу правопорушення полягає в тому, що в нього включаються чотири підстави (умови) цивільно-правової відповідальності: завдання (виникнення) майнової або немайнової шкоди; неправомірна поведінка (дії або бездіяльність) порушника; причинний зв'язок між неправомірною поведінкою і завданою шкодою; вина порушника.

Гопанчук В.С.: Шановна Мирослава Віталіївна, скажіть, будь ласка, чи застосовується правило генерального делікту в законодавстві країн Європейського Союзу?

Відповідь: Дякую за запитання. Хочу підкреслити, що принцип генерального делікту є загальновідомим та загальновизнаним у правовій науці. Вважається, що цей принцип отримав найперше та найбільш повне вираження в ст. 1382 Цивільного кодексу Франції (Кодексу Наполеона), якою закріплено: «будь-яка дія людини, яка завдає шкоду іншій, зобов'язує того, з вини кого ця шкода настала, до відшкодування збитків».

Порівнюючи загальні засади існуючої в доктрині цивільного права України та Європейського Союзу концепції генерального делікту, варто вказати на існування деякого поділу, пов'язаного із суб'єктом, а точніше із його діями. Такий поділ, зрозуміло, є певною мірою умовним. Однак, в усіх правових системах держав - членів ЄС відносини, що стосуються настання деліктної відповідальності, поділені за двома основними категоріями: перша - відносини, у яких відповідальність виникає внаслідок діянь, вчинених самим відповідачем; друга, де виникнення деліктних відносин пов'язується із діяннями, які не були особисто вчинені відповідачем. Окрім цього, у таких країнах ЄС як Данія, Фінляндія та Швеція існує закріплення деліктної відповідальності на основі загальної норми про шкоду. У Франції, Бельгії та Люксембурзі діє принцип загальної деліктної відповідальності, а в Австрії, Німеччині та Португалії існує система так званого «змішаного» делікту. У Греції та Італії теж закріплено загальні підстави деліктної відповідальності, однак на рівні бланкетної норми про настання відповідальності у випадку неправомірних діянь.

Полішко Н.Л.: Скажіть будь ласка, чи запропоновані Вами пропозиції до чинного законодавства України?

Відповідь: Дякую за запитання. В процесі здійснення дослідження нами дійсно запропоновано нові редакції, зміни та доповнення до чинного

законодавства у сфері відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю. В основному такі зміни пропонуються до Цивільного кодексу, а саме: ст. 1161 ЦК України; ст. 1195 ЦК України; ст. 1196 ЦК України; ст. 1199 ЦУ України; ст. 97 Закону України «Про Національну поліцію».

Шаповал Л.І.: Чи досліджували Ви в роботі еволюцію правового регулювання інституту відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю в законодавстві країн Європейського Союзу права?

Відповідь: Дякую за запитання. В межах дисертаційного дослідження питання щодо еволюції правового регулювання інституту відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю в законодавстві країн Європейського Союзу окремо не досліджувалося. Натомість питанню самого правового регулювання (законодавчої бази, судової практики,) відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю в законодавстві країн Європейського Союзу присвячений окремий підрозділ.

Аналіз національного законодавства деяких країн ЄС у сфері відшкодування шкоди, завданої каліцтвами, ушкодженнями здоров'я або смертю, дозволив сформулювати висновок, що деліктне право європейського Союзу, має складну та багатогранну структуру. Загальні принципи прав людини, європейські директиви, а також національні законодавства створюють захист для громадян, які стали потерпілими, забезпечуючи відшкодування збитків та підтримку в умовах тяжких наслідків для здоров'я чи життя. Міжнародні акти у поєднанні із національними законами створюють багаторівневу систему захисту прав осіб, які постраждали від шкоди, каліцтва чи смерті. Вони закладають основу для ефективного правового захисту потерпілих і забезпечують механізми для отримання справедливої компенсації. У більшості країн відшкодування може охоплювати як медичні витрати, так і компенсацію за втрату працездатності, моральну шкоду, а також надання спеціалізованої допомоги. Відшкодування за смерть передбачає компенсацію родичам загиблої особи за втрату годувальника, а також моральні збитки.

Головуючий: Є ще запитання? Немає. Переходимо до обговорення дисертації. Слово надається **науковому керівнику, кандидату юридичних наук, професору Мироненко В.П.**, яка відзначила вагомий науковий внесок Скриник М.В. у дослідженні правового регулювання інституту відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю в законодавстві країн Європейського Союзу.

Авторові на підставі власних оригінальних досліджень, проведених на належних методологічних засадах, вдалося сформулювати низку вагомих для науки і практики положень, які характеризуються науковою новизною.

Зокрема вперше аргументовано необхідність здійснення попередніх виплат потерпілому за шкоду, завдану каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я, що дозволить забезпечити йому фінансову підтримку на період лікування та (або) реабілітації. Ці виплати можуть бути призначені за таких умов: особа, якій

завдано шкоди, в порядку, встановленому законом, визнана потерпілою; стан здоров'я потерпілого вимагає невідкладного медичного втручання; матеріальний стан потерпілого не дозволяє здійснити оплату наданих або тих, що будуть надаватися медичних послуг; попередні виплати будуть зараховані в загальну суму визначеного судом розміру відшкодування шкоди; розмір виплат, визначених судом здійснюватиметься за рахунок коштів Державного бюджету (щодо зайнятих осіб – за рахунок Пенсійного Фонду України); за необхідності контроль за рухом коштів може бути покладено на органи управління праці та соціального захисту населення, територіальні відділи Державної виконавчої служби, приватного виконавця; удосконалено наукове положення відповідно до якого компенсація державою шкоди, завданої особі кримінальним правопорушенням не є формою цивільно-правової відповідальності, і повинна розглядатися як виконання державою соціальної функції щодо створення допоміжних, максимально дієвих механізмів усунення негативних для особи наслідків; дістав подальшого розвитку науковий підхід, змістом якого є впровадження у вітчизняну судову практику діючої в окремих країнах Європейського Союзу тарифної моделі (таблиці «болю»; таблиці відшкодування шкоди) встановлення розміру грошової компенсації, за шкоду, завдану каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я, або смертю, сума якої залежить від тривалості фізичних чи душевних страждань та їх наслідків, що звільнить потерпілих від необхідності обґрунтовувати вказаний у позові розмір завданої моральної шкоди, а також сприятиме більш широкій дискреції судів при визначенні суми відшкодування, не відступаючи від завдань та основних засад цивільного судочинства тощо.

На основі поставлених завдань і отриманих результатів, а також рекомендацій, дисертанту вдалося досягти поставленої мети і підготувати актуальну й змістовну роботу. Працюючи над дисертацією Скриник М.В. проявила себе ініціативним, наполегливим, дисциплінованим та працелюбним аспірантом, людиною з творчим мисленням.

Науковий рівень, зміст, обсяг та оформлення дисертації відповідають вимогам МОН України. Структура роботи характеризується послідовністю та узгодженістю змісту викладених у ній питань. Суттєвих зауважень до мови та стилю викладення матеріалу не має.

Необхідно зазначити, що дисертаційна робота Скриник Мирослави Віталіївни «Відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю за законодавством України та країн Європейського Союзу», має самостійний характер, є творчою працею, виконана на достатньому теоретичному рівні і свідчить про належну підготовку автора.

Підсумовуючи, можна зазначити, що аспірант здійснила системну та ґрунтовну роботу, яка має завершений вигляд і може бути рекомендована до розгляду та разового захисту у спеціалізованій вченій раді.

Головуючий: Є ще запитання? Немає. Переходимо до обговорення дисертації. Слово надається **рецензентам:**

Кандидат юридичних наук, доцент Мазур В.В. Дисертаційне дослідження Скриник Мирослави Віталіївни присвячене актуальному на сьогоднішній день питанню.

Слід наголосити на тому, що правильне та чітке формулювання об'єкта і предмета дисертаційного дослідження дозволило автору сформулювати обґрунтовані та достовірні висновки і рекомендації, що відповідним чином сприяло досягненню поставленої мети в роботі.

Під час проведення дослідження Скриник М.В. використано ґрунтовну науково-теоретичну базу, яка містить значний масив наукових та нормативно-правових джерел, що стосуються теми дослідження, а також судову практику з відповідних справ України, країн Європейського Союзу та ЄСПЛ. Це дозволило критично оцінити і розвинути теоретичні положення, розроблені попередниками, визначити та врахувати сучасний стан правового регулювання відповідних суспільних відносин.

Дисертантом вдало визначено наукову новизну отриманих результатів дослідження, яка полягає у тому, що дисертація є першим у науці є першим в Україні комплексним дослідженням, в якому відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю в цивільному законодавстві України та країн ЄС розкрито шляхом аналізу законодавства та практики його застосування в Україні та країнах Європейського Союзу, зокрема за принципом наслідків, які настали — каліцтво, інше ушкодження здоров'я, смерть.

Таким чином, зміст, структура дисертації, коло розглянутих у ній питань та сформульовані результати й пропозиції вказують на те, що автор провів глибоке наукове дослідження. Проведена дисертантом робота свідчить, що основна мета дослідження була досягнута. Автор здійснила глибокий аналіз проблеми, зробила низку теоретичних висновків і пропозицій законодавцю, що збагачують науку цивільного права і інші галузеві науки й здатні поліпшити чинне законодавство. Результати, отримані в дисертації, можуть бути кваліфіковані як нові, а отримані висновки мають практичне значення та можуть бути використані у різних сферах юридичної практики.

Дисертація Скриник Мирослави Віталіївни «Відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю за законодавством України та країн Європейського Союзу», загалом відповідає встановленим МОН України вимогам, тому вона може бути рекомендована до розгляду та разового захисту у спеціалізованій вченій раді на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Кандидат юридичних наук, доцент Кирдан Б.В., який відзначив високий науковий рівень дисертаційного дослідження Скриник Мирослави Віталіївни.

Метою дисертаційного дослідження є розроблення загально-правових засад відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю за законодавством України та країн Європейського Союзу.

Відповідно до поставлених мети і завдань основою методології дослідження стали загальнонаукові та спеціальні методи пізнання правових явищ.

У результаті проведеного дослідження сформульовано та обґрунтовано, а також додатково аргументовано низку наукових положень і висновків, які

виносяться на захист.

На підставі вищенаведеного вважаю, що дисертація Скриник Мирослави Віталіївни «Відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю за законодавством України та країн Європейського Союзу», подана на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» відповідає вимогам, які ставляться до дисертації, та може бути рекомендована до розгляду та захисту у спеціалізованій вченій раді.

В обговоренні дисертаційного дослідження взяли участь:

доктор юридичних наук, професор Тихонова О.В., доктор філософії, доцент Калінюк А.Л., кандидат юридичних наук, доцент Куцик К.В., кандидат юридичних наук Задорожна А.П.; кандидат юридичних наук, доцент Петровський А.В.; кандидат юридичних наук, доцент Бобко В.Г.; кандидат юридичних наук, доцент Герасимчук Л.В.; кандидат юридичних наук, доцент Шаповал Л.І.

ВИСНОВОК

**про наукову новизну, теоретичне та практичне значення
результатів дисертації Скриник Мирослави Віталіївни**

**«Відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я
або смертю за законодавством України та країн Європейського Союзу»**

Обґрунтування вибору теми дослідження. Реалії сьогодення як ніколи актуалізують норму Конституції України про те, що людина, її життя та здоров'я, безпека є найвищою соціальною цінністю (ст. 3).

Нині наша держава зіштовхнулася з величезними загрозами, найсуттєвішою серед яких є втрата людського ресурсу: внаслідок війни змарновано тисячі життів, як і з числа військових, так і з числа цивільних; не меншою є кількість осіб, які втратили своє фізичне здоров'я у зв'язку з каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я.

Проте, навіть у мирні часи в світі в цілому, та й в окремо взятій країні, фіксується певна кількість випадків нанесення шкоди каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я чи смертю у зв'язку із вчиненням щодо особи протиправної поведінки з боку інших осіб; виконання службових чи трудових обов'язків та інших факторів, що можуть спричинити шкоду життю чи здоров'ю особи. До прикладу, за оцінками Міжнародної організації праці, щорічно у світі з причин, пов'язаних з роботою, помирає понад 2,3 млн. осіб, з яких 350 тис. гинуть у результаті нещасних випадків і майже 2 млн. – через професійні захворювання. За деякими даними щорічно на виробництві в Україні травмується близько 120 тис. осіб, з яких 2,5 тис. гине, більше 10 тис. осіб отримують професійні захворювання. Показники рівня смертності (при виконанні трудових обов'язків) в Україні вище у 4,5 рази ніж в Естонії, у 5 разів ніж у Франції, у 12 разів вище ніж у Швеції, у 22 рази ніж у Великобританії.

За даними Національної поліції України при виконанні службових обов'язків за роки незалежності України загинуло 1 671 працівників органів внутрішніх справ. У період з 2017 по 2024 рік (станом на серпень 2024) загинуло 69

поліцейських. І, зрештою, за статистичними звітами суддівської влади в Україні щороку реєструється більше 300 тис. осіб, яким завдано шкоду завдано каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю.

Конституційний обов'язок держави з відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю особи, в тому числі під час виконання нею своїх трудових, професійних обов'язків, може здійснюватися в різноманітних юридичних формах. Аналіз вітчизняного законодавства, а також законодавства окремих країн Європейського Союзу, дозволив нам виділити, принаймні чотири такі форми: перша – у формі обов'язкового державного страхування життя та здоров'я, встановленого з метою забезпечення соціальних інтересів осіб та держави (Закон України «Про страхування»; «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування»); друга – у формі цивільно-правового (деліктного) відшкодування шкоди, завданої життю чи здоров'ю особи під час виконання своїх трудових обов'язків (Цивільний кодекс України; Кодекс законів про працю України», Закон України «Про охорону праці»); третя – у формі надання одноразової допомоги за шкоду, завдану каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю під час виконання службових обов'язків (в умовах професійного ризику) (Закони України «Про Національну поліцію»; «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду»; «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про державний захист працівників суду та правоохоронних органів); четверта – у формі відшкодування шкоди (компенсації майнової та моральної шкоди) членам сім'ї потерпілого, які перебували на його утриманні (Цивільний кодекс України; Закон України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей»), Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту».

Правові норми щодо відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю особи, мають, окрім правового, ще й важливе соціальне та економічне значення. У відповідних випадках вони слугують захистом прав та інтересів осіб, здоров'ю яких безпосередньо завдано шкоди; а при завданні смерті потерпілого – права та інтереси осіб, які перебували на його утриманні.

Досліджуючи загальнотеоретичні аспекти відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю, не можна сказати, що цій проблематиці приділялась недостатня увага. Навпаки, впродовж останніх двадцяти років інститут відшкодування шкоди загалом, перебуває у стані активної наукової розробки. Це зумовлено, як складністю названого цивільно-правового інституту, так і важливістю його належного функціонування в загальній системі цивільного, в тому числі деліктного права, а також для ефективного захисту порушених шляхом здійснення відповідного відшкодування (компенсації) прав фізичних осіб на життя та здоров'я.

Особливого значення для дослідження цивільно-правового регулювання відносин, пов'язаних із відшкодуванням шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю мали праці сучасних українських учених: О.

О. Бандурки, І. А. Бірюкова, В. І. Борисової, Ю. С. Борисової, Л. М. Баранової, В.В. Васильєва, А. Б. Гриняка, О. В. Грищук, С. Д. Гринько, О. В. Дзери, І. О. Дзери, А. С. Довгерта, І. М. Забари, А. І. Дрішлюка, Т. С. Ківалової, І. А. Коваленко, В. М. Коссака, Н. С. Кузнецової, І. С. Канзафарової, В. В. Луця, О. О. Лов'яка, Р. А. Майданика, О. О. Отраднової, В. П. Паліюка, В. М. Парасюка, Д.Ф. Плачкова, В. Д. Примака, П. М. Рабіновича, З. В. Ромовської, Р. О. Стефанчука, Н. О. Саніахметової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, С. Є. Сиротенка, В. Д. Чернадчука, С. І. Шимон, Я. М. Шевченко, Є. О. Харитонova, В. Л. Яроцький та б.ін.

Для ґрунтовного вивчення питання, в першу чергу було опрацьовано значний масив дисертаційних досліджень, які проводились в Україні в період оновлення те рекодифікації цивілістичного законодавства та предметом яких було відшкодування завданої шкоди. Серед дисертаційних досліджень, слід назвати роботи таких науковців, як: Д. С. Шапошніков «Відшкодування шкоди, завданої здоров'ю та життю особи, яка без відповідних повноважень рятувала майно іншої особи»; М. М. Фролов «Відшкодування шкоди, завданої органами внутрішніх справ»; С. Я. Ременяк «Відшкодування школи, завданої малолітніми особами за цивільним законодавством України»; Д. Ф. Плачков «Відшкодування шкоди фізичній особі, які потерпіла від злочину за цивільним законодавством»; Ю. І. Галушка «Відшкодування шкоди, завданої рішеннями, діями чи бездіяльністю органів дізнання і досудового слідства за цивільним законодавством України»; Г. Я. Оверко «Відшкодування моральної шкоди, заподіяної при наданні медичних послуг»; О. А. Волков «Зобов'язання відшкодування шкоди, завданої в стані крайньої необхідності»; В. В. Васильєв «Правове регулювання відшкодування шкоди, завданої злочином»; В. Д. Примак «Теоретичні проблеми відшкодування моральної шкоди на засадах справедливості, розумності й добросовісності у цивільному праві України»; О. С. Онищенко «Відшкодування моральної шкоди в деліктних зобов'язаннях»; В. В. Гаєвий «Правове регулювання моральної шкоди, завданої суб'єктами трудових відносин»; А. М. Мул «Відшкодування шкоди, завданої внаслідок надзвичайних ситуацій»; О. П. Сорока «Відшкодування моральної шкоди внаслідок нещасних випадків та професійних захворювань на виробництві».

Як бачимо, у здійснюваних дисертаційних дослідженнях розглядалися питання, пов'язані із відшкодуванням як майнової, так і моральної шкоди. Однак, багато питань відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю залишаються мало розробленими і вимагають уваги як науковців, так і практиків. Актуальними залишаються питання визначення реального механізму компенсації шкоди, зокрема у випадках завдання шкоди каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я у кримінальних правопорушеннях; відшкодування шкоди потерпілому (малолітній, неповнолітній особі), пов'язану із втратою або зменшенням його працездатності; визначення розміру відшкодування, якщо йдеться про втрату працездатності малолітньою, неповнолітньою особами, встановлення розмірів моральної шкоди та б. ін.

Крім того, обрана проблематика актуалізується у зв'язку із розробкою законопроекту про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо

забезпечення прав осіб на відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю та внесення змін, відповідно до яких позовна давність не буде поширюватися на вимоги про відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю потерпілого.

Беручи до уваги вищезазначене, розроблення теоретичних основ відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я та смертю за законодавством України та національним законодавством країн Європейського Союзу, а також вироблення на цій підставі науково обґрунтованих пропозицій, спрямованих на оптимізацію цивільного законодавства України, його наближення до міжнародних, і в першу чергу – європейських вимог та стандартів, є актуальним і перспективним напрямом наукового пошуку.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Роботу спрямовано на реалізацію основних положень Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2025 роки, Стратегії розвитку України до 2030 року, основних положень Концепції розвитку охорони психічного здоров'я в Україні на період до 2030 року, Стратегії розвитку наукових досліджень Національної академії правових наук України на 2021–2025, а також передбачено річними планами науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт Національної академії внутрішніх справ на 2021–2025 р.р.

Тему дисертаційного дослідження затверджено Вченою радою Національної академії внутрішніх справ (протокол № 23 від 28 грудня 2021 року).

Мета і завдання дослідження. *Мета дисертаційного дослідження* полягає у формуванні теоретичної концепції цивільно-правового регулювання відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю особи за цивільним законодавством України та законодавством Європейського Союзу, а також у розробці на цій основі науково-теоретичних рекомендацій, спрямованих на оптимізацію цивільного та інших суміжних галузей права у цій сфері.

Для досягнення мети дослідження поставлені наступні *завдання*:

- проаналізувати стан наукової розробки та методологію дослідження відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю особи за цивільним законодавством України та країн Європейського Союзу;
- визначити засадничі положення правового регулювання відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю особи за цивільним законодавством України та країн Європейського Союзу;
- здійснити порівняльно-правовий аналіз легальних, доктринальних та практичних аспектів відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю особи в українському законодавстві та національних законодавствах країн Європейського Союзу;
- окреслити загальні умови цивільно-правової відповідальності за шкоду, завдану каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю, визначені національним законодавством України та країн Європейського Союзу;
- виокремити деліктні зобов'язання з відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю, в яких окрім правила про

генеральний делікт застосовуються і інші - спеціальні умови, передбачені галузевими нормативно-правовими актами;

- встановити коло суб'єктів права вимоги та зобов'язаних суб'єктів, особливості механізму призначення, нарахування, способів та розміру відшкодування шкоди, завданої особі каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю за національним законодавством України та країн Європейського Союзу;

- розкрити особливості відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю особи у випадку вчинення щодо неї кримінального правопорушення за законодавством України та країн Європейського Союзу;

- з'ясувати специфіку відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю малолітньої та неповнолітньої особи за вітчизняним законодавством та національними законодавствами країн Європейського Союзу;

- розглянути сутність вітчизняних та європейських законодавчих і наукових підходів щодо визнання поняття і підстав відшкодування шкоди, завданої особі каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю під час виконання своїх трудових обов'язків;

- дослідити понятійно-категоріальний апарат окремих видів зобов'язань з відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю під час виконання професійних, службових, трудових обов'язків або у стані виробничого чи професійного ризику;

- виділити ключові аспекти визначення розміру моральної шкоди та порядку її призначення у деліктах, пов'язаних із відшкодуванням шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю за законодавством України та країн Європейського Союзу;

- розкрити специфіку виникнення та зміст зобов'язання щодо відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я, смертю поліцейського під час виконання ним професійних обов'язків чи службово-бойових завдань;

- виробити пропозиції щодо оптимізації вітчизняного законодавства у сфері відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю особи з метою підвищення ефективності захисту прав особи та його приведення у відповідність до європейських та міжнародних вимог та стандартів.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини у сфері відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю особи за цивільним законодавством України та країн Європейського Союзу.

Предметом дослідження є відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю особи за цивільним законодавством України та країн Європейського Союзу.

Методи дослідження. Для комплексного аналізу проблематики відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю особи нами використано найбільш доцільні методи, які узгоджуються з метою і завданнями нашого дослідження.

Використання історико-правового методу дозволило висвітлити питання формування інституту відшкодування майнової та моральної шкоди в законодавстві України та країн Європейського Союзу в цілому, та інституту відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю особи, зокрема, а також дослідити ключові засади його правового регулювання в зарубіжній й національній доктрині та практиці (*підрозділ 1.2, 2.1, 2.2, 2.3*).

Діалектичний метод було використано для дослідження правового статусу суб'єктів правових відносин щодо відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю особи, а також сприяв з'ясуванню окремих теоретичних та практичних аспектів порядку судового розгляду та вирішення справ про відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю особи (*підрозділ 2.3, 3.1, 3.2, 3.3*).

Метод компаративістики надав можливість здійснити порівняння національного та європейського законодавства та практики його застосування щодо підстав, порядку відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю особи з урахування правового статусу особи – потерпілого (*підрозділ 2.3, 3.1, 3.2, 3.3*).

За допомогою юснатуралістичного (природно-правового) методу здійснено спробу оптимізації цивільного, цивільного процесуального та іншого галузевого законодавства у сфері регулювання відносин щодо відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю особи за законодавством України й деяких країн Європейського Союзу. Такі удосконалення спрямовані на дотримання суб'єктивних прав особи на життя, охорону здоров'я, безпеку праці, інших немайнових прав, їх охорону та захист від неправомірних, в тому числі кримінальних посягань (*підрозділ 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2*).

Використання формально-юридичного методу дозволило сформулювати визначення дефініцій, які мають значення для дослідження проблем відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю особи за законодавством України й деяких країн Європейського Союзу та запропонувати відповідні зміни до законодавства з метою оптимізації категоріально-понятійного апарату (*підрозділ 1.2, 2.1, 2.2, 3.2*).

Спеціально-юридичний метод дозволив врахувати особливості відносин, що виникають при відшкодуванні шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю особи за законодавством України й деяких країн Європейського Союзу (*підрозділ 3.1, 3.2, 3.3*).

Формально-логічний та герменевтичний методи використані для тлумачення рішень загальнонаціональних судів та Європейського суду з прав людини за даною категорією справ (*підрозділ 3.1, 3.2, 3.3*).

Соціологічний метод, як метод наукового пізнання, було використано з метою збору та узагальнення судової практики вітчизняних судів, національних судів країн ЄС та ЄСПЛ у справах щодо відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю особи (*підрозділ 3.1, 3.2, 3.3*).

Використання системного методу дозволило дослідити суб'єктний склад деліктного правовідношення, адже особи, між якими виникає деліктне зобов'язання щодо відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю особи різняться своїм правовим статусом, а відносини, які при цьому виникають – підпадають під сферу впливу різних галузей права – цивільного, адміністративного, цивільного процесуального, трудового, права соціального забезпечення) (*підрозділ 3.1, 3.2, 3.3*).

За допомогою методу синтезу було досліджено спеціальні умови виникнення зобов'язань із відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю (*підрозділ 2.2*). Метод аналізу було використано під час розгляду питань щодо підстав виникнення зобов'язань, які формують склад цивільного правопорушення (генерального делікту) (*підрозділ 2.1, 2.3*).

Загалом, застосування цих методів у системному взаємозв'язку забезпечило виконання завдань дослідження та досягнення його мети.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертаційна робота є першим в Україні комплексним дослідженням, в якому відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю в цивільному законодавстві України та країн ЄС розкрито шляхом аналізу законодавства та практики його застосування в Україні та країнах Європейського Союзу, зокрема за принципом наслідків, які настали — каліцтво, інше ушкодження здоров'я, смерть.

У результаті проведеного дослідження сформульовано та обґрунтовано, а також додатково аргументовано низку наукових положень і висновків, які виносяться на захист, зокрема:

вперше:

аргументовано необхідність здійснення попередніх виплат потерпілому за шкоду, завдану каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я, що дозволить забезпечити йому фінансову підтримку на період лікування та (або) реабілітації. Ці виплати можуть бути призначені за таких умов: особа, якій завдано шкоди, в порядку, встановленому законом, визнана потерпілою; стан здоров'я потерпілого вимагає невідкладного медичного втручання; матеріальний стан потерпілого не дозволяє здійснити оплату наданих або тих, що будуть надаватися медичних послуг; попередні виплати будуть зараховані в загальну суму визначеного судом розміру відшкодування шкоди; розмір виплат, визначених судом здійснюватиметься за рахунок коштів Державного бюджету (щодо зайнятих осіб – за рахунок Пенсійного Фонду України); за необхідності контроль за рухом коштів може бути покладено на органи управління праці та соціального захисту населення, територіальні відділи Державної виконавчої служби, приватного виконавця;

доведено, що розмір відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням, смертю малолітньої, неповнолітньої передбачає не лише реальні збитки (витрати на лікування, додатковий (постійний) догляд тощо) та упущену вигоду (дохід, який малолітня/неповнолітня особа могла отримати), а і, у разі потреби: вартість індивідуальних засобів реабілітації; складнощі суспільної та соціальної інтеграції; грошову ренту, якщо після спливу терміну

непрацездатності, потерпілий, працює, отримує винагороду за роботу, докладаючи до цього значних зусиль чи підвищених фізичних навантажень;

доведено, необхідність удосконалення законодавства у сфері відшкодування шкоди з особливим суб'єктом – боржником шляхом закріплення у спеціальному законодавстві понять «професійна діяльність», «службова діяльність», «службово-бойова діяльність». При цьому під поняттям «професійна діяльність» необхідно розуміти особисті якості працівника (психологічні, фізіологічні, індивідуально-типологічні), ступінь володіння спеціальними знаннями, рівень кваліфікації за обраним фахом. Поняття «службова діяльність» поліцейського є більш ширшим, тому під ним пропонується розуміти діяльність, спрямовану на забезпечення реалізації державної політики у сфері забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони прав та інтересів людини, суспільства, держави шляхом виконання поліцейським завдань виключно у сфері надання поліцейських послуг, визначених законом. Під виконанням «службово-бойової діяльності» необхідно розуміти виконання поліцейськими окремих завдань та спеціальних операцій в умовах надзвичайного чи воєнного стану, спільно з підрозділами військового спрямування, в яких виконання бойових завдань є основною сферою їхньої компетенції;

обґрунтовано, що при визначенні розміру відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'ю або смертю працівника, необхідно враховувати не лише небезпечні ситуації, що виникають (можуть виникнути) в ході виконання трудових обов'язків, а й інші виняткові ситуації або нестандартні умови праці. Винятковими ситуаціями слід вважати: залучення до виконання робіт працівників, які проходять практику або стажування; простої; вимушену зупинку виробничого процесу під час надзвичайних подій техногенного та природного характеру, в тому числі під час повітряної тривоги; зміни у технологічному процесі виконання робіт; ремонт або обслуговування виробничого обладнання під час виконання певного виду робіт тощо. Нестандартними слід вважати умови праці, пов'язані з виконанням дистанційної та (або) надомної роботи;

визначено дуалістичну правову природу зобов'язання відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю поліцейського як такого, що має комплексний характер, оскільки відносини, при здійсненні яких було завдано шкоди є – публічно-правовими, а обов'язок відшкодувати завдану шкоду є цивільно-правовим, що не позбавляє потерпілого (інших, визначених законом осіб) у разі отримання одноразової (соціальної) допомоги, права на звернення до суду з вимогою про відшкодування майнової та моральної шкоди, завданої здоров'ю чи життю поліцейського при виконанні службових обов'язків;

визначено, що цивільне законодавство України та країн Європейського Союзу виділяє окрему категорію деліктів – «спеціальні делікти», базовими елементами яких є: правовий статус потерпілого та заподіювача шкоди; вид здійснюваної діяльності та наявність певних обов'язків (трудових, службових тощо); законодавство, яке застосовується при регулюванні відносин, що виникли;

удосконалено:

обґрунтування того, що завдання шкоди каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю пов'язується із наявністю деяких ризиків, зокрема

технологічним (виробничим) і професійним (службовим). Технологічним є ризик, що містить високу вірогідність відмови технічних пристроїв з наслідками певного рівня за визначений період функціонування небезпечного виробничого об'єкта і не може бути підставою для звільнення від відповідальності за завдану шкоду; професійним є ризик, який пов'язаний із професійною діяльністю людини. Якщо буде доведено, що працівник діяв в умовах професійного ризику – це буде підставою звільнення його від обов'язку відшкодувати завдану шкоду;

наукове положення відповідно до якого компенсація державою шкоди, завданої особі кримінальним правопорушенням не є формою цивільно-правової відповідальності, і повинна розглядатися як виконання державою соціальної функції щодо створення допоміжних, максимально дієвих механізмів усунення негативних для особи наслідків;

науковий погляд, що ознаками цивільно-правової відповідальності за шкоду, завдану каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю особи, яка рятувала життя чи здоров'я іншої особи без відповідних повноважень є: врегулювання нормами цивільного (зобов'язального) права; досягнення позитивного результату не є обов'язковою умовою відшкодування завданої шкоди; завдана шкода має невід'ємний зв'язок з особою, яка здійснювала дії, спрямовані на рятування життя та здоров'я іншої особи; такі дії не є професійними обов'язками того, хто рятує і їх здійснення відбувається поза межами його службових повноважень;

наукове судження, згідно із яким завдання шкоди каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю особі під час виконання трудових функцій, слід вважати різновидом договірних відносин, в основі яких лежить укладення трудового договору (контракту), і на які поширюються дія норм цивільного законодавства про відшкодування майнової та моральної шкоди;

дістало подальший розвиток:

науковий підхід, змістом якого є впровадження у вітчизняну судову практику діючої в окремих країнах Європейського Союзу тарифної моделі (таблиці «болю»; таблиці відшкодування шкоди) встановлення розміру грошової компенсації, за шкоду, завдану каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я, або смертю, сума якої залежить від тривалості фізичних чи душевних страждань та їх наслідків, що звільнить потерпілих від необхідності обґрунтовувати вказаний у позові розмір завданої моральної шкоди, а також сприятиме більш широкій дискреції судів при визначенні суми відшкодування, не відступаючи від завдань та основних засад цивільного судочинства;

наукове судження про те, що цивільний позов про відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю особи, пред'явлений у кримінальному процесі: сприяє забезпеченню відновлення в повному обсязі майнових прав та інтересів потерпілого; унеможливорює прийняття судом необ'єктивного рішення щодо захисту порушених суб'єктивних цивільних прав потерпілого; надає можливість звільнити підсудного, потерпілого, інших учасників судового процесу (свідки, експерти тощо) від потреби брати участь у судовому засіданні повторно;

наукова позиція, відповідно до якої створення та належне функціонування Фонду відшкодування шкоди, завданої потерпілому каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю від кримінального правопорушення,

слугуватиме підвищенню соціальної захищеності людини та посилить авторитет держави. Джерелами фінансування фонду можуть бути: частина коштів, отриманих від реалізації конфіскованого майна; штрафи за адміністративні та кримінальні правопорушення; суми від спеціального мінімального податкового збору; суми, вилучених необґрунтованих активів, добровільні внески юридичних чи фізичних осіб.

За результатами дослідження запропоновано нові редакції, зміни та доповнення до чинного законодавства у сфері відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю, а саме: ст. 1161 ЦК України; ст. 1195 ЦК України; ст. 1196 ЦК України; ст. 1199 ЦУ України; ст. 97 Закону України «Про Національну поліцію».

Практичне значення отриманих результатів полягає у використанні та можливості використання розроблених пропозицій та висновків: *у науково-дослідній роботі* – під час проведення подальших наукових розвідок у сфері цивільного і цивільного процесуального, трудового права та права соціального забезпечення (акт впровадження Національної академії внутрішніх справ від 02.12.2024 р. № 191-оп, Додаток 1); *у законотворчій діяльності* – в процесі оптимізації національного законодавства в сфері відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю особи; *у правозастосовній діяльності* – під час розгляду і вирішення цивільних справ про відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю особи в порядку позовного провадження (акт впровадження Київського апеляційного суду, Додаток 2); *в освітньому процесі* – при викладанні навчальних дисципліни «Цивільне право», «Цивільний процес», «Особливості розгляду окремих категорій цивільних справ», «Актуальні проблеми правового регулювання трудових відносин», «Трудове право», «Право соціального забезпечення», а також при підготовці відповідних навчально-методичних матеріалів (акт впровадження Національної академії внутрішніх справ від 02.12.2024 р. № 192-нд, Додаток 3).

Апробація результатів дисертації. Ключові положення дисертації, висновки й рекомендації оприлюднено на семи міжнародних науково-практичних конференціях та науково-теоретичних круглих столах, зокрема: «Приватно-правові механізми захисту прав людини» (м. Київ, 2021 року); «Українська мова в юриспруденції: стан, проблеми, перспективи» (м. Київ, 2022 року); XIII Міжнародній науково-практичній конференції «Свобода, безпека та незалежність: правовий вимір» (м. Київ, 24 лютого 2023 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Модернізація вітчизняної правової системи в умовах світової інтеграції» (м. Кропивницький, 22-23 березня 2023 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі» (м. Київ, 30 березня 2023 р.); Міжкафедральному науково-теоретичному круглому столі «Цивільне право в сучасних умовах: проблеми та перспективи» (м. Київ, 08 жовтня 2024 року); Міжкафедральному науково-теоретичному круглому столі «Захист прав людини і основоположних свобод: глобальні цілі сталого розвитку» (м. Київ, 10 грудня 2024 року).

Публікації. Основні положення та висновки дисертації оприлюднено в п'яти наукових статтях у фахових юридичних виданнях України, а також у восьми тезах виступів на науково-практичних заходах, зокрема:

1. Скриник М. В., Мироненко В. П. Лікарська помилка як підстава відшкодування шкоди, заподіяної здоров'ю або життю фізичної особи–пацієнта за законодавством України. *Visegrad Journal on human rights*, 2022. № 6. С. 97–103. URL: https://journal-vjhr.sk/wp-content/uploads/2023/06/Vishegrad_04_2022_PRINT-1.pdf#page=97
2. Скриник М. В. Відшкодування шкоди, пов'язаної із втратою або зменшенням працездатності малолітньої, неповнолітньої особи, завданої каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 6. С. 282–285. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.06.47>
3. Скриник М. В. Відшкодування немайнової шкоди фізичній особі, яка потерпіла від кримінального правопорушення: зарубіжний досвід. *Наше право*. 2023. № 1. С. 73–77. DOI: 10.32782/NP. 2023.1.10
4. Скриник М. В. Особливості відшкодування шкоди, завданої смертю малолітньої, неповнолітньої особи. *Науковий Вісник Ужгородського Національного Університету*. 2024. Вип. 81 С. 238-241.
5. Скриник М. В., Синоверський А. І., Взаємодія під час розслідування кримінальних правопорушень вчинених організованими злочинними групами в умовах воєнного стану – організаційно-тактичний та психологічний аспект. *Юридична психологія*. 2024. № 1 (34). С. 325–330. DOI: <https://doi.org/10.33270/03243401.140>
6. Скриник М. В. Право фізичної особи на відшкодування шкоди, завданої каліцтвом. *Приватно-правові механізми захисту прав людини*. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2021. С. 116-119.
7. Скриник М. В. Тлумачення терміну шкода у аспекті правничої лінгвістики. *Українська мова в юриспруденції: стан, проблеми, перспективи*. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2022. С. 52 – 58.
8. Скриник М. В. Особливості відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю фізичній особі у цивільному законодавстві Швеції. *Свобода, безпека та незалежність: правовий вимір*. Матеріали XIII Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, Національний авіаційний університет, 24 лютого 2023 р.). Київ : НАУ. 2023. С. 524-527.
9. Скриник М. В. Поняття каліцтво у юридичному дискурсі. Модернізація вітчизняної правової системи в умовах світової інтеграції. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Кропивницький, 22-23 березня 2023 р.). Кропивницький: ЛА НАУ, 2023. С. 270-274.
10. Скриник М. В. Особливості дотримання принципу верховенства права у відшкодуванні нематеріальної шкоди в умовах воєнного стану. Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 30 березня 2023 р.). Київ: Нац. акад. внутр. справ, С. 255-257.
11. Скриник М. В. Право на охорону праці та право людини на життя та здоров'я: два компоненти однієї проблеми. Проблеми та перспективи

забезпечення цивільного захисту. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. Харків : НУЦЗУ, 2023. С. 433-434.

12. Скриник М. В. Виконання службових обов'язків як підстава відшкодування шкоди, завданої смертю поліцейського. Цивільне право в сучасних умовах: проблеми та перспективи. Матеріали науково-теоретичного круглого столу (м. Київ, 08 жовтня 2024 року). Київ : Нац. акад. внутр. справ, С. 55-58.

13. Скриник М. В. Принцип генерального делікту у зобов'язаннях із відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю фізичної особи за законодавством України та країн Європейського союзу. Матеріали науково-теоретичної конференції. (м. Київ, 10 грудня 2024 року). Київ : Нац. акад. внутр. справ, С. 49–52.

Характеристика особистості здобувача. Синельников Євген Володимирович, 1978 року народження. З вересня 2021 року аспірант заочної форми навчання кафедри цивільно-правових дисциплін НАВС. У 2000 році закінчив Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана за спеціальністю «Правознавство» (диплом магістра). На сьогодні суддя Верховного Суду.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана з правильним вживанням юридичної та спеціальної термінології. Стиль викладення в дисертації матеріалів досліджень, наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечують легкість і доступність їх сприйняття.

У результаті попередньої експертизи дисертації Скриник М.В. і повноти публікації основних результатів дослідження

УХВАЛЕНО:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Скриник Мирослави Віталіївни «Відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю за законодавством України та країн Європейського Союзу».

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Скриник Мирослави Віталіївни відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами й доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12 січня 2017 року № 40 (зі змінами й доповненнями від 31 травня 2019 року № 759) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

3. Рекомендувати дисертацію Скриник Мирослави Віталіївни «Відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю в цивільному законодавстві України та країн Європейського Союзу» до разового захисту на здобуття ступеня доктора філософії у спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

Результати голосування присутніх на засіданні докторів та кандидатів наук за профілем поданої на розгляд дисертації: за – 18 , проти – немає, таких, що утримались – немає.

Голова засідання –
завідувач кафедри цивільного права
навчально-наукового інституту права та психології
Національної академії внутрішніх справ,
доктор філософії
з галузі знань «Право»,
доцент

Анжела КАЛІНЮК